

Politikanın Şehri ve Hareket Halinde Bedenler

The City of Politics and Bodies in Motion

Fırat Genç

Jacques Rancière, politika için “duyularımız tarafından alımlanabilir olanın bölümlenmesine ilişkin bir ihtilafır” der. Buradan yola çıkarak iki noktanın altını çizebiliriz: Birincisi, Rancière için politika, sözcüğün ilk elde akla getirdiği pratiklerin, örneğin bir belediye başkanının, parlamenterin ya da sıradan bir parti görevlisinin içinde devindiği evrenin tam zıt kutbunda yer alır. Zira politika, mevcutta olanın olduğu biçimiyle devam etmesini mümkün kılan, yani statükoyu yeniden üreten uzlaşmaların -Rancière bu kutba “polis” diyecektir-yadsınmasıdır. Bu anlamıyla politika sarsıcı ve sıra dışıdır, süregidenin yolundan saptırılması, rayından çıkarılması, mevcut gerçekliğin yerinden edilmesidir. Rancière’e göre ancak böylesi bir yerinden etmeyle duyumsanabilir olan yeniden tanzim edilebilecektir.

İkincisi, politika için biçimde mekânsal bir pratiktir. Mekânı, bilhassa kamusal mekânı, orada neyin yapılacağını, görüleceğini ya da neyin adlandırılacağını yeniden tanımlamayı içerir. Keza mevcut gerçekliğin yerinden edilmesi kelimenin en doğrudan anlamıyla mekânsal olanın yeniden biçimlendirilmesiyle mümkün olabilir. Burada artık yer/mekân, politikanın içinde yapıldığı bir kap olmaktan çıkar, politikanın kurucu bir momenti haline gelir. Şehir örneğin, basitçe yurttaşların siyasi alanda seslerini duyurmak için çıktıkları bir kürsü ya da kendilerini sergilemek için göründükleri bir vitrin değil de, bizatihi politikayı mümkün kılan bir kesittir. İhtilaf-olarak-politika, bedenlerin mekânda nasıl yer alacaklarına dair bir karşıtlık olduğu ölçüde şehrin nasıl anlandırılacağı üzerine mücadeleyi içerir. Kısacası Rancière’in anladığı biçimiyle politika mekânda ve mekân yoluyla gerçekleşir; mekân hem müesses yapının hem de onun ihlâlinin, hem sabitliğin hem de değişimin mecrası olduğu ölçüde politikaya içkindir.

Emin Özmen’in fotoğrafları, şehirle politika arasındaki dolaysız bağın dışı vurduğu anların peşinden gidiyor. Gezi Direnişi günlerinden Onur Yürüyüşlerine farklı toplumsal hareketlerden eylemcilerin sokakta olma biçimlerine odaklanan bu fotoğraflarda çoğu kez tam da ihtilafın su yüzüne çıktığı, kamusal mekânın yeniden tanımlandığı, dolayısıyla “polis”in ihlâl edildiği kesitleri izliyoruz. Bedenlerin ön planda olduğu kesitler bunlar. Birbirine sokulan, koşan, iten bedenlerde, ileriye atılan gövdelerde, yukarıya uzanan kollarda, dikilen gözlerde ihlâl anının doğurduğu gerilimi ve korkuyu ama aynı zamanda coşkuyu ve inadı görüyoruz. Eşitlik ve özgürlük talep eden öznenin gerçekliği yerinden ettiği, şehri sarstığı anlarda ortaya çıkan cüreti görüyoruz.

About politics, Jacques Rancière says that “it is a dispute over the distribution of the sensible.” Based on this, we can highlight two points: First, for Rancière, politics falls to the opposite pole of the practices the word evokes, such as the universe where a mayor, a member of the parliament, or an ordinary party member navigates. For politics is a denial of the arrangements that allow for the already existing to continue on existing as it is, that is to say the arrangements that reproduce the status quo. Rancière calls this pole the ‘police’. In this sense, politics is staggering and extraordinary, it changes, derails the course of the existing, displaces present reality. According to Rancière, only through such displacement can the sensible be redistributed.

Secondly, politics is an innately spatial practice. It involves redefining the space, especially public space, and what can be done, seen or named there. Likewise, to use the most direct meaning of the word, displacement of present reality can only be possible through reshaping of the spatial. With this, place/space ceases to be a container in which politics is created and instead becomes a founding moment. The city, for instance, is neither a platform citizens use to have their voices heard nor a place where they showcase themselves in the political arena; it is a cross section that in and of itself makes politics possible. Politics-as-dispute, to the extent that there is a contradiction about how bodies will play a part in a space, involves the fight for how the city will be interpreted. In a nutshell, politics, as Rancière conceives of it, is realized in and through space; space is innate to politics to the extent that it is the medium of both established structure and its violation and of stability and change.

Emin Özmen’s photographs follow the moments that express the direct relationship between the city and politics. In these photographs focusing on various states of being on the streets by activists from different social movements, from Gezi Protests to Pride Parades, we see sequences exactly where the dispute surfaces, public space is redefined, and thus ‘police’ is violated. These are sequences where bodies are in the foreground. In the bodies that snuggle, run, push, leap forward, the arms that reach up and the eyes that stare, we see tension and fear but also the passion and determination caused by the moment of violation. We see the daring that emerges in moments where the subject demanding equality and freedom displaces reality and shakes the city.

İstanbul söz konusu olduğunda, bu cüretkâr tavrın iyiden iyiye belirgin olduğu, küçüklü büyüklü toplumsal direnişlerin güç kazanıp kendilerini daha belirgin biçimde ifade ettikleri günler çok da geride kalmış değil. Son yirmi yılda AKP iktidarınca izlenen ekonomik, kültürel ve mekânsal politikaların neden olduğu tepki, bir dizi mücadele alanının ortaya çıkmasına neden oldu. Patriarkal şiddetle mücadele eden kadınlardan kentssel dönüşüm mağduru mahallelilere uzanan toplumsal kesimler, ortaya koydukları kolektif eylemliliklerle saflarını sağlamlaştırdı, dahası farklı talep ve ihtiyaçları birbirlerine teyelleyerek muhalif siyasal alanı genişletti. Özellikle Türkiye’deki siyasal rejimin niteliğinin belirgin biçimde otoriterleştiği 2015/2016 dönüm noktası öncesinde, Gezi Direnişi günlerinde de açık biçimde ortaya çıktığı üzere, kayda değer bir karşı-siyasal tecrübe birikmiş, yani mevcuttaki ana akım siyaset sahnesinin tatminkâr biçimde kapsayamadığı, onun büsbütün dışına çıkmamakla beraber sınırlarının dışına doğru taşma eğilimi gösteren bir toplumsal mücadeleler ortaklığı şekillenmiş durumdaydı.

Yine Gezi Direnişi’ni hatırlayacak olursak, toplumsal mücadeleler alanındaki bu birikimin, bir politik mücadele zemini olarak İstanbul’u, dünya çapında belirgin bir eşzamanlılıkla ortaya çıkan protesto dalgasının mahallerinden biri haline getirdiğini de görürüz. 2010’lu yılların ilk yarısında ortaya çıkan bu dalga, Kahire’den New York’a, Atina’dan Hong Kong’a bir dizi şehirde, neoliberal küreselleşmenin neden olduğu açlık, yoksulluk, barınma sorunları, ekolojik tahribat ve otoriterleşmeye karşı sesini yükselten kitlelerin tepkileri üzerinden yükselmişti. Ekonomik alanda daha önce görülmedik ölçüde belirgin hale gelen eşitsizlikler, siyasal alanın giderek kapanmasının neden olduğu demokrasi sorunları ve akabinde iklim değişikliği gibi önü alınamayan ekolojik felaketler dünya çapında bir çoklu-kriz hali ortaya koymuştu. Nihayetinde bu krizlere yönelik tepkiler özellikle metropollerin ana meydanlarının topyekûn işgaliyle sonuçlanmış, dahası birbirlerinden görerek öğrenen direnişler dizgesinin meydanlardan mahallelere doğru sokulmasına imkân veren bir küresel isyan momentinin ortaya çıkmasına kapı aralamıştı. Yakın geçmişin İstanbul’unu, elbette ki her bir ulusal ve yerel bağlamın özgünlüklerinden ayrı düşünülemez olan, ama belirgin bir küresel vafsa da sahip bu dalganın bir parçası olarak görmek gerekir.

When it comes to Istanbul, the days when this daring attitude was most obvious, when resistance of all sizes gained strength and expressed themselves more clearly, were not so long ago. The reaction caused by the economic, cultural and spatial politics that the AKP government has been following for the last twenty years have created a range of arenas of dispute. Social fractions ranging from women fighting against patriarchal violence to victims of gentrification have consolidated their ranks with the collective agency they have put forth. Moreover, through basting different demands and needs together, they have expanded the dissident political area. Especially before the turning point of 2015/2016 where the political regime in Turkey became distinctly authoritarian, a noteworthy dissident-political experience had been gained, as could be clearly seen during the days of Gezi Protests. That is to say, a partnership of social struggles, which were, although not entirely out of bounds of the current mainstream political scene, tending to digress from it and which the regime could not satisfactorily embrace, came to be.

If we were to reminisce again on the Gezi Protests, we can also observe that this experience of social struggle turned Istanbul, as an arena of political dispute, into one of the main scenes of protests that simultaneously emerged worldwide. The wave that emerged in the first half of the 2010s had risen in many cities, ranging from Cairo to New York, Athens to Hong Kong, over the reactions of masses raising their voices against famine, poverty, housing issues, ecological destruction and authoritarianism caused by neoliberal globalization. Economic inequalities that had never been as previously apparent, problems of democracy caused by the ever-narrowing political space, and subsequent unpreventable ecological problems such as the climate crisis had put forth a state of multiple-crises worldwide. Eventually, reactions against these crises ended up in the total occupation of the main squares of metropolises. Moreover, it opened a door onto a moment of global rebellion, which allowed a system of resistance that borrowed from the experiences of one another, to move from city squares into neighborhoods. It is necessary to see the Istanbul of the near past, as a part of this wave, which of course cannot be thought as being separate from each distinct national and local context, but which also has an apparent global quality.

Bugünden geriye bakıldığında bu evreden geriye sadece bir kayıp ve eksilme hissini kaldığını söylemek mümkün. Kimi istisnalar dışında -en belirgin olanı kuşkusuz ki kadın hareketi- 2000’li yılların toplumsal hareketlerinin bugün kamusal mekânın topyekûn ihlaline varacak güçten ya da cüretten yoksun olduğuna kuşku yok. Ancak eksilmenin kendiliğinden ve bir anda olmadığını, şehri ihlâl edenlerin evlerine gönderilmesi için iktidar sahiplerinin gösterdiği çabanın hiç de azımsanamayacak düzeyde olduğunu da akılda tutmak gerekir. Keza bu çaba bugün halen devam ediyor. Yine Özmen’in fotoğraflarında takip edebildiğimiz gibi, kamusal mekânların hangi bedenler tarafından işgal edileceğine, kimin içeride kimin dışarıda tutulacağına yönelik devlet müdahaleleri -elbette ki en başta emniyet güçleri marifetiyle, ama aynı zamanda temsilci yoluyla- mekânın hem fiziki hem de sembolik varlığını yeniden temellük etmeye dönük hamleler. Taksim Meydanı, İstiklal Caddesi ya da Galatasaray Meydanı gibi sembolik olarak son derece yüklü yerlerin denetimine yönelik müdahalelerde bariz biçimde ortaya çıktığı gibi, bedenlerin yer tutma hallerinin, dolayısıyla toplumsal hafızanın içeriğinin ve sınırlarının yeniden tanımlanması için gösterilen tahammülsüz çaba, bir önceki evrenin birikiminin muktedirler nezdinde kolayca göz ardı edilemediğinin bir işareti olarak da düşünülebilir.

Ancak bir de göz önünde olmayanlar var. Tanım gereği çoğu kez kadrajın dışında kalmaya mahkûm, patlama anlarının cüretinden, karşı karşıya gelme anlarının dolaysızlığından yoksun alanlar ve o alanlarda günbegün mekik dokuyan kırılğan ama sebatkâr bedenler var. Eğer şehri bir mücadele zemini olarak düşünmenin yollarını arayacaksak, bu türden gözden uzak anları ve alanları da hesaba katmak gerekir diye düşünüyorum. Eylem anında sokağı geri alan, sınırı ihlâl eden, kendini ortaya koyan bedenler kadar, o anı hazırlayan, okul kampüslerinde, toplantı odalarında ya da fabrika önlerinde günbegün birbiriyle temas eden, öğrenen, ders çıkaran, cesaret kadar sabrı da işleyen bedenleri de hatırdta tutmak gerekir.

Looking back from today it is possible to say there is only a feeling of loss and decay remaining from that period. Apart from some exceptions -feminism, without a doubt being the most obvious one- it is a given that the social movements of the 2000s lack the power or nerve to altogether to violate the public space today. However, it is also necessary to keep in mind that that loss did not happen on its own or all of a sudden, and that the efforts of those in power to send those who violate the city home have been substantial. For this effort continues to this day. Again, as we can trace in Özmen’s photographs, state interventions about which bodies are allowed to occupy public spaces, who is to be kept inside and who outside, are moves made -chiefly by the means of police force, but also by the means of representation- towards the re-appropriation of the physical and symbolic existence of the space. As it became obvious during interventions towards the supervision of symbolically loaded places like Taksim Square, İstiklal Street or Galatasaray Square, the intolerant effort to redefine ways in which bodies occupy space, and consequently the contents and borders of collective memory, can also be thought of as a sign of how the powers that cannot easily ignore the accumulation of the previous universe.

However, there are also the ones out of sight. There are spaces, which, by definition, are destined to stay out of the frame, which are devoid of the daring moments of explosion and the directness of confrontation, and there are fragile but tenacious bodies that day by day go back and forth in these spaces. If we are to look for ways of thinking about the city as an arena to fight, I think it is necessary to also take these out-of-sight moments and spaces into account. As much as the bodies that claim the streets, violate the borders, exert themselves during action, we ought to keep in mind those that prepare that moment, the daily contact they have with each other on school campuses, meeting rooms or in front of factories, that learn, take lessons from others that instill patience as much as they do courage.

Kristin Ross, Mayıs '68 günlerinin otuzuncu yılı vesilesiyle ortaya çıkan anı ve analiz külliyyatını eleştirel bir gözle ve Rancière'den ilhamla sorguladığı kitabı *Mayıs '68 ve Öte-Yaşamları*'nda (*May '68 and its Afterlives*) öte-yaşam kavramından yola çıkar. Ross için öte-yaşam, '68 hareketinin hatalarının bir bilançosunu çıkarmak, ondan alınacak dersleri sıralamak demek değildir. Aksine tam da politikanın kendini tüm gücüyle dışa vurduğu anı toplumsal hafızada kapatan temsil biçimlerinin, sağ politikacıların tahrifkâr adlandırmalarının - "çapulcular" demiş olabilirlerdi!- ya da hareketin şöhret sahibi liderlerinin iç kıyıcı hatıratlarının ötesine geçmek ve ihlâlî ihlâl yapanı tekrar hatırlamaktır. Kuşkusuz bu belirli türden bir hatırlama biçimidir. Zaferlere ya da büyük yenilgilere takılı kalmayan, görkemli anlar kadar küçük detaylara da gözünü diken, kısacası cüret kadar sebatı da akılda tutan bir hatırlama biçimi. Özmen'in fotoğrafları hareket halindeki bedenleri kadrajına alırken, aynı zamanda bizlere böylesi bir hatırlama için alan açıyor.

Kristin Ross's *May '68 and its Afterlives* sets off from the concept of afterlife, and inspired by Rancière, questions the corpus of memoirs and analyses written for the thirtieth anniversary of May '68. For Ross, afterlife does not mean striking a balance of the mistakes of the '68 movement and listing the lessons learned from it. On the contrary, it is to go beyond the means of representation that are excluded within the collective memory the exact moment where politics expresses itself with all its might, the manipulative name-calling of right wing politicians -they might have called "marauders"!-⁽¹⁾ or the boring memoirs of the famous leaders of the movement, and to remember what made the violation a violation in the first place. This is without a doubt a certain way of remembrance. One that is not stuck on victories or great defeats, but that has its eye on little details as much as it does on grand moments, in short, a remembrance that keeps patience in mind just as much as it does daring. Özmen's photographs, while they frame bodies in action, also create a space for such a remembrance for us.

1 Translator's note: The Turkish word "Çapulcu" roughly translates to "marauder" in English. In the Gezi Protests, Prime Minister Recep Tayyip Erdoğan had called the protesters by this name, which then quickly became reappropriated by the protesters to mean "someone who fights for their rights" and also anglicized as "chapuller" and "chapulling".